

Կ Ա Ր Ծ Ի Ք

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍԻ

ԱՇՈՏ ՎԱՉԱԳԱՆԻ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԻ «ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ ԴԲԱՆՑ ԼՈՒԾՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ» ԹԵՄԱՅՈՎ ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ, ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ Ը.00.02 «ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ, ՆՐԱ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ» ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՄԲ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՀԱՅՅՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հետազոտության թեմայի արդիականությունը

Տեղական ինքնակառավարման համակարգի զարգացվածությունը հանդիսանում է ցանկացած պետության ժողովրդավարացման մակարդակի գլխավոր ցուցիչը, իսկ պետական իշխանության և ռեսուրսների ապակենտրոնացումը՝ երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման առանցքային պայմաններից մեկը: Հետևաբար, կարելի է պնդել, որ ՀՀ սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնական մասը կախված է տեղական ինքնակառավարման համակարգից և վերջինիս զարգացմանն ու բարելավմանը միտված բարեփոխումներից:

Վերջին տասնամյակում մեր հանրապետությունում տեղական ինքնակառավարման համակարգում կատարվում են բազմաթիվ բարեփոխումներ, որոնց հիմնական նպատակն է այդ համակարգի կայացման և զարգացման ապահովումը, համայնքների և դրանց ՏԻՄ-երի դերակատարման մեծացումը պետության համաչափ զարգացման և հանրային կառավարման համակարգի կատարելագործման հարցերում:

Հայաստանում տեղական ինքնակառավարման համակարգի զարգացման համար անհրաժեշտ է բացահայտել այդ ոլորտում առկա հիմնախնդիրները, վերլուծել ՏԻՄ-երի արդյունավետ գործունեությանը և կառավարմանը խոչընդոտող սոցիալական, քաղաքական, տնտեսական և այլ գործոնները և դրանց համակողմանի հետազոտության հիման վրա մշակել և առաջարկել համապատասխան լուծումներ՝ պայմանավորված ՏԻՄ-երի հետագա զարգացման նոր ուղենիշների սահմանման, վերջիններիս կառավարման արդյունավետության բարձրացման, տեղական ինքնակառավարման ժողովրդավարացման մակարդակի բարձրացման ու

հզորացման անհրաժեշտությամբ: Վերոգրյալով է պայմանավորված է հետազոտության թեմայի արդիականությունը:

Ատենախոսության կառուցվածքը և բովանդակությունը

Կառուցվածքային առումով հետազոտությունն իրականացված է ատենախոսությունում բարձրացված հիմնահարցերի և դրանց հետ կապված խնդիրների լուծման տրամաբանական հաջորդականության ապահովման սկզբունքով: Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, երեք գլուխներից, եզրակացություններից և օգտագործված գրականության ցանկից:

Ներածությունում հիմնավորվել է թեմայի արդիականությունը, ներկայացված են հետազոտության առարկան և օբյեկտը, հետազոտության նպատակը և խնդիրները, աշխատանքի մեթոդաբանական և տեղեկատվական հիմքերը, գիտական նորույթը և ստացված արդյունքների կիրառական նշանակությունը:

Ատենախոսության *առաջին* <<Տեղական ինքնակառավարման համակարգի ինստիտուցիոնալ հիմքերը և գործունեության առանձնահատկությունները>> գլխում ուսումնասիրվել են պետական կառավարման ապակենտրոնացման էությունը և առանձնահատկությունները, տեղական ինքնակառավարման համակարգի գործառույթները, տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության կարգավորման իրավական հիմքերը:

Ատենախոսության *երկրորդ*՝ «Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ձևավորման և գործունեության առանձնահատկությունները ՀՀ-ում և արտերկրում» գլխում ներկայացվել են ՏԻՄ-երի լիազորությունների շրջանակը և կարգավորման մեխանիզմները, ինչպես նաև տեղական ինքնակառավարման ոլորտում պետական քաղաքականության ուղղությունները և դրանց առանձնահատկությունները Հայաստանի Հանրապետությունում, տեղական ինքնակառավարման մարմինների ձևավորման և կառավարման միջազգային փորձը:

Ատենախոսության *երրորդ*՝ «ՏԻՄ-երի գործունեության և կառավարման զարգացման ուղիները ՀՀ-ում» գլխում հետազոտվել են Հայաստանի Հանրապետությունում տեղական ինքնակառավարման համակարգի առկա վիճակը և

կառավարման հիմնախնդիրները, համայնքների խոշորացման գործընթացը և առկա հիմնախնդիրները, ինչպես նաև տեղական ինքնակառավարման համակարգի զարգացման ուղիները:

Եզրակացություններ բաժնում ներկայացվել են ատենախոսությունում կատարված ուսումնասիրությունների և արված վերլուծությունների արդյունքում ստացված հիմնական եզրահանգումները:

Հետազոտության գիտական նորույթը

Ատենախոսության գիտական արդյունքները, որոնք պայմանավորված են հետազոտությունում առաջադրված խնդիրների լուծմամբ, կայանում են հետևյալում.

- Մշակվել և համակարգված կերպով ձևակերպվել են Հայաստանի Հանրապետության տեղական ինքնակառավարման համակարգի զարգացմանը միտված բարեփոխումների հիմնական ուղղությունները:
- Հիմնավորվել է տեղական ինքնակառավարման երկմակարդակ համակարգի անցման անհրաժեշտությունն ու նպատակահարմարությունը Հայաստանի Հանրապետությունում:
- Բացահայտվել են ՏԻՄ-երի զարգացմանը խոչընդոտող հիմնական գործոնները և առաջարկվել են դրանց վերացմանն ուղղված կոնկրետ միջոցառումներ՝ միտված համայնքների ֆինասական ինքնուրույնության ապահովմանը, համայնքային բյուջեներին պետական ֆինանսական օժանդակության համակարգի արդյունավետության բարձրացմանը, փոխատվական կապիտալի շուկայում համայնքների գործունեության զարգացմանն ու խթանմանը, ինչպես նաև համայնքային ֆինանսների կառավարման բարելավմանը:
- Առաջարկվել են ՏԻՄ-երի կառավարման արդյունավետության բարձրացման, դրանց գործունեության զարգացման, ՏԻՄ-երի գործունեության թափանցիկության ու հաշվետվողականության բարձրացման, տեղական ինքնակառավարման համակարգում քաղաքացիների մասնակցության խթանման և տեղեկատվական հասարակության ձևավորման ուղղությամբ կոնկրետ միջոցառումներ:

- Հիմնավորվել է Հայաստանում ապակենտրոնացման ցածր մակարդակը և դրա հիման վրա առաջարկվել են այն հիմանական ուղղությունները և գործողությունները, որոնք ենթադրում են որոշ խումբ լիազորությունների փոխանցում հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմիններից ՏԻՄ-երին:

Հետազոտության ընթացքում հեղինակն օգտվել է հարուստ գրականությունից՝ հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն գիտական աղբյուրներից, վիճակագրական տվյալներից, համացանցային ռեսուրսներից և ոլորտը կարգավորող նորմատիվ-իրավական ակտերից:

Դիտողություններ ատենախոսության վերաբերյալ

Չնայած իր դրական արժանիքներին՝ ատենախոսությունը գերծ չէ որոշ թերություններից: Դրանք հետևյալներն են.

- 1) Ատենախոսության թեման շատ ընդգրկուն է:
Տեղական ինքնակառավարման համակարգի զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները աշխատանքում բացահայտված են ոչ ամբողջովին:
- 2) Աշխատանքում ապակենտրոնացման մակարդակի բարձրացման հարցերը քննարկելիս անհրաժեշտ է կոնկրետ անդրադառնալ համայնքներին տրված լիազորությունների ընդլայնման խնդրին:
- 3) Քննարկելով համայնքների խոշորացման խնդիրները, անհրաժեշտ էր բացահայտել այն թերությունները, որոնք անդրադառնում են խոշորացված համայնքների գործունեության արդյունավետության վրա, ինչը հնարավորություն կտար դրանցից խուսափել համայնքների խոշորացման ծրագրի հետագա ընդլայնման գործնթացում:

- 4) Տեղական ինքնակառավարման համակարգի զարգացման կարևոր խնդիրներից է համայնքային ծառայողների վերապատրասման կատարելագործումը, որը ատենախության մեջ չի քննարկվել:
- 5) Ատենախոսությունն ավելի կշահեր, եթե հեղինակը միջազգային փորձը ներկայացնելիս շեշտադրում կատարեր հատկապես արտերկրում համայնքների խոշորացման գործընթացների վերլուծության վրա՝ հաշվի առնելով ներկայումս Հայաստանի Հանրապետության տեղական ինքնակառավարման ոլորտում տեղի ունեցող գործընթացները:

Ե Ձ Բ Ա Կ Ա Ց ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Ատենախոսության վերաբերյալ կատարված դիտողությունները չեն անդրադառնում հետազոտության գիտական արժեքի վրա և չեն նսեմացնում ատենախոսության գիտական արժեքն ու ստացված արդյունքների նշանակությունը և բացասական ազդեցություն չեն թողնում հետազոտության ընդհանուր գնահատականի վրա:

Ատենախոսության հիմնական արդյունքներն ունեն ինչպես տեսական, այնպես էլ կիրառական նշանակություն: Այն ավարտուն հետազոտություն է, որտեղ առաջադրված հիմնախնդիրները, դրանց ուսումնասիրության մեթոդաբանությունը և իրականացված հետազոտությունները կատարված են պատշաճ գիտական մակարդակով: Աշխատանքում առաջ քաշված խնդիրները, գիտական նորույթները և խնդիրների լուծման ուղղությամբ ստացված արդյունքները կիրառելի են ՀՀ ՏԻՄ ոլորտում և դրանց կիրառումը կնպաստի ՀՀ տեղական ինքնակառավարման համակարգի զարգացմանը:

Ա.Վ.Ավետիսյանի թեկնածուական ատենախոսությունն ինքնուրույն կատարված, հետազոտական արժեք ունեցող աշխատանք է:

Ատենախոսության վերաբերյալ հրատարակված գիտական հոդվածները և սեղմագիրը իրենց բովանդակությամբ համապատասխանում են ատենախոսության բովանդակությանը:

Ա.Վ.Ավետիսյանի «Տեղական ինքնակառավարման համակարգի զարգացման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում» թեմայով ատենախոսությունը համապատասխանում է «Հայաստանի Հանրապետության գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի» 7-րդ կետի պահանջներին, ինչպես նաև թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող այլ պահանջներին, իսկ հեղինակն արժանի է Ը.00.02. - «Տնտեսության, նրա ոլորտների տնտեսագիտություն և կառավարում» մասնագիտությամբ տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍ

տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Է. Ն. Օրդյան

26.06.20

Տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Էդուարդ Համբարձումի Օրդյանի ստորագրության իսկությունը հաստատում եմ

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան
տնտեսագիտության ինստիտուտի
գիտական քարտուղար, տ.գ.թ. դոցենտ

Ք.Յու.Բաղդասարյան